

Innspill til kvalitetsutviklingsutvalget

Med bakgrunn i innspill gitt på tre spørsmål fra kvalitetsutviklingsutvalget i digitalt møte, 21.10.2022, gis det her noen utfyllende svar fra Nasjonal koordinator for ICCS 2022, Oddveig Storstad, førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning, NTNU.

1. Hvilket informasjonsbehov ser dere at lærere, skoleledere og skoleeiere har å vurdere tilstanden og utvikle kvaliteten i skolen?

Sett fra et samfunnsfaglig perspektiv er ICCS-studien den studien i dagens kvalitetsutviklings-system som måler samfunnsfaglig tematikk. ICCS-studien måler elever på 9. trinn sin kunnskap om, og forståelse for demokrati og medborgerskap, men inkluderer også data om elevenes tanker om, holdninger til og adferd når det gjelder temaet (for nærmere informasjon se: <https://www.ntnu.no/ilu/iccs>). Det er vanskelig å si noe konkret om hvilket informasjonsbehov lærere, skoleledere og skoleeiere har både når det gjelder samfunnsfag mer generelt og demokrati og medborgerskap generelt, men om vi skal slutte ut fra mottakelsen og deltakelsen datainn-samlingen av ICCS2022-studien fikk (vår 2022) har vi et inntrykk av at undersøkelsens tema og innretning ble oppfattet som relevant. Dette kan ha flere grunner, men det faktum at demokrati og medborgerskap ble innført som et tverrfaglig tema i LK20, kan ha ført til en større bevisst-gjøring og interesse for temaet i skole-Norge. I tillegg er det flere hendelser i vår samtid som opp-leves å sette demokratiet under press, noe som også kan være med på å forklare hvorfor vi opp-levde en meget god mottakelse blant deltakerskolene.

ICCS-studien gir ikke resultater som sammenligner enkeltskoler, men muliggjør sammenligninger mellom ulike grupper av skoler og elever. Det vil si at dette er data som er mest egnet til å si noe om tilstanden og utviklingen i norsk skole som helhet, og derfor mest egnet for skoleutvikling på nasjonalt nivå. Det betyr imidlertid ikke at analyser og resultater fra ICCS-studien *ikke* kan brukes aktivt av lærere og skoleledelse for større innsikt og bevisstgjøring om faglig kvalitet og under-visningsmetoder og -prioriteringer. Som jeg skal komme tilbake til senere, er en av hovedut-fordringene, slik jeg ser det, at dataene fra undersøkelsen er *underanalysert* og i for liten grad *brukes aktivt som et redskap for skoleutvikling*. Dette gjelder alle ledd – fra lærer-nivå til policy-utviklingsnivået.

2. Hvordan vurderer dere at eksisterende prøver, brukerundersøkelser, verktøy og datakilder støtter disse behovene?

ICCS-studien er generelt sett lite kjent i skole-Norge og den er lite brukt. Her er det et åpenbart potensial, men det betinger at lærere, skoleledere og skoleeiere har kompetanse i å bruke statistiske data. Per i dag er det i liten grad tilfelle, noe jeg kommer nærmere tilbake til avslutningsvis i punkt 3.

3. Hva vurderer dere som de viktigste styrkene, utfordringene og dilemmaene med kvalitetsvurderingssystemet slik det er i dag?

Mitt utgangspunkt er styrker og utfordringer knyttet til de internasjonale studiene generelt og ICCS-studien spesielt, og i mindre grad til kvalitetsvurderingssystemet som helhet.

For det første gir norsk deltakelse i internasjonale studier *tidsseriedata* som gjør det mulig å studere endringer over tid og mellom land. I så måte blir verdien av disse dataene større for hver undersøkelse som Norge deltar i. Samtidig er det mer utfordrende å lage gode (valide) mål i inter-nasjonale studier enn det er i nasjonale studier. Kulturelle og strukturelle forskjeller mellom land gjør at enkelte forhold vil forstås ulikt eller være mindre relevant for enkelte deltakerlandene. I tillegg er det åpenbart vanskeligere å utforme en undersøkelse som ligger tett på læreplanene.

ICCS-studien er en IEA-studie (se: <https://www.iea.nl/>) og er i stor grad *forskerdrevet*. Dette gjelder både utviklingen av måleinstrumentene, gjennomføringen og analysefasen. Norsk deltakelse i ICCS-studien åpner derfor opp for internasjonalt forskersamarbeid, som er en mer langsiktig investering for kunnskapsutvikling.

ICCS-studien har i tillegg til omfattende data fra elevene (9. trinn), data fra lærere på samme trinn og fra skoleleder. Disse dataene er i stor grad *underanalysert*, men her ligger det et stort potensial for innblikk i og kunnskap om ulike sider ved undervisningen på ungdomstrinnet generelt og i demokrati- og medborgerskap spesielt. Å gjøre datamaterialet mer kjent kan være et grep for å legge til rette for mer bruk av allerede innsamlede data. Dette er spesielt viktig med tanke på at skolen er gjenstand for en rekke undersøkelser og alle aktører bør ha en interesse i og ansvar for å dempe presset på skolene i så stor grad som mulig. Å utnytte de data som samles inn på en god måte bør derfor prioriteres. Det bør være en ambisjon for kvalitetsutviklingssystemet at det samlet sett dekker det behovet vi som nasjon har for data for skoleutvikling, at data er tilgjengelig for forskere og at de innsamlede data utnyttes til forskning, samt at forskningen formidles tilbake til skole-Norge.

En av styrkene ved ICCS-studien er at den i tillegg til spørsmål som måler kunnskap og forståelse, inneholder en rekke holdnings- og adferdspørsmål om elevenes syn på og aktivitet når det gjelder ulike aspekter ved demokrati og medborgerskap. Det vil si at studien også kan brukes for analyser av hvor godt skolen lykkes i sin *overordnede målsetning* om å gjøre elevene motivert til å bli bevisste og aktive medborgere. Altså bli aktive samfunnsmedlemmer som skal bringe demokratiet videre. Den har i liten grad blitt brukt til slike analyser, men dette er noe vi vil se på i analysen av 2022-dataene. Dette mener vi også har en stor verdi ut over skolesektoren.

Det ligger en utfordring i de internasjonale studiene når det gjelder *ekskluderingskriterier*. Til tross for at ekskluderingskriteriene er formulert relativt likt i for eksempel PISA-undersøkelsen og ICCS-undersøkelsen, er andelen som ekskluderes fra deltakelse ulik. I ICCS 2016-undersøkelsen ble 5,5 prosent av elevene ekskludert, mens tilsvarende andel for PISA undersøkelsen i 2018 var 7,9 prosent. I tillegg ser vi at andelen har økt betydelig for PISA-undersøkelsene fra 2,7 prosent i 2000 til altså 7,9 prosent i 2018. Måleinstrumentene som inngår i kvalitetsutviklings-systemet er avhengig av tillit både i storsamfunnet og i skolene, og det er derfor viktig at diskusjonen rundt praktiseringen av ekskluderingskriteriene er transparent. Nyttan av disse undersøkelsene vil svekkes om man tøyser skjønnnet i tolkningen av ekskluderingskriteriene. Dette gjelder for så vidt også tolkningen av disse kriteriene mellom de enkelte landene som deltar i de ulike internasjonale studiene.

Det er selvsagt også et dilemma i tolkningen av resultatene fra de internasjonale studiene når det gjelder hvor stor del av kunnskapen og forståelsen som kommer fra skolen og hva elevene har tilegnet seg fra andre steder. Dette er kanskje spesielt tydelig i ICCS-studien fordi den måler kunnskap og forståelse for et tema som preger hele det norske samfunnet. Elevene lærer trolig mye om demokrati og medborgerskap også gjennom deltakelse i frivillige organisasjoner, mediebruk, i familien og andre arenaer. Det vil være metodisk umulig å si hvor mye av forståelsen som kommer direkte fra skolen og hvor mye som kommer gjennom deltakelse i samfunnslivet ellers, men er likevel noe en bør merke seg.

Til slutt har jeg en mer generell betraktning om bruken av kvalitetsvurderingssystemet som gjelder bruken av de dataene og resultatene som de ulike studiene frambringer. Hovedmålsetningen med studiene er at de skal bidra til utvikling av en bedre skole. Da må de brukes på alle nivå i skole-Norge. Det inkluderer også skoleledelse og lærere. Slik *lærerutdanningen* i dag er utformet gis ikke kommende lærere tilstrekkelig kompetanse hverken i utforming eller bruk av statistiske data. Undervisning i forskningsmetode varierer trolig mye mellom de ulike lærerutdanningene, og det er ikke etablert noen forståelse i sektoren for at lærere har behov for en slik skolering ut over hva de trenger for å skrive en masteroppgave. Uten å ha empirisk dekning for denne påstanden, er mitt inntrykk at hovedvekten legges på kvalitative metoder, og i liten eller

ingen grad på kvantitativ forskningsmetode. Det ligger et åpenbart potensial i å bruke data fra de ulike studiene som inngår i skolens kvalitetsutviklingssystem i undervisningen på landets lærerutdanningsinstitusjoner. Ved samfunnsfagsseksjonen ved Institutt for lærerutdanning, NTNU har vi tatt tak i dette og lagt opp undervisningen i forskningsmetode med aktiv bruk av data fra ICCS-undersøkelsen. Det gir studentene mulighet til å bli kjent med deler av det kvalitetsvurderings-systemet de vil møte i skolen, samt gi dem kunnskaper som muliggjør både bruk av statistiske data og grunnlag for å kunne mene noe om kvaliteten på de dataene som slike undersøkelser frambringer.